

Rejestr z dostępem ograniczonym jako element systemu zapobiegania przestępczości seksualnej

Paulina Mastowska

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

Pierwszego października 2017 r. weszła w życie Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym. Wywołało to dyskusję wokół proporcjonalności wprowadzonych rozwiązań w kontekście dwóch dóbr – ochrony danych osobowych i prawa do prywatności sprawców oraz konieczności zapewnienia bezpieczeństwa potencjalnym małoletnim pokrzywdzonym. Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Konwencji z Lanzarote w miejscu, gdzie przebywają dzieci, nie mogą pracować osoby skazane za przestępstwa seksualne. Rejestr z dostępem ograniczonym jest rozwiązaniem, które umożliwia realizację tego standardu i zwiększenie poziomu bezpieczeństwa dzieci. W niniejszym artykule opisano, w jaki sposób wprowadzone rozwiązania, choć nieidealne i w przyszłości zapewne weryfikowane i doprecyzowane w ramach praktyki orzeczniczej, wypełniły lukę w systemie ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym.

SŁOWA KLUCZOWE:

REJESTR SPRAWCÓW PRZESTĘPSTW NA TLE SEKSUALNYM, WYKORZYSTYWANIE SEKSUALNE, OCHRONA MAŁOLETNIICH, OBOWIĄZKI PRACODAWCÓW

Każde dziecko ma prawo do zapewnienia mu przez rodzinę, społeczeństwo i państwo właściwej opieki i troski, w tym ochrony przed wykorzystywaniem seksualnym. W ostatnich latach ustawodawstwo polskie w zakresie ochrony przed wykorzystywaniem seksualnym ewoluowało, a prawodawcy przyświecał cel zapewnienia dzieciom szerszej ochrony przed przestępstwami przeciwko wolności

seksualnej i obyczajności. Jednym z elementów systemu zapobiegania przestępczości seksualnej stała się Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, która weszła w życie 1 października 2017 r. (Dz.U. 2016 poz. 862, dalej jako ustawa o rejestrze).

W piśmiennictwie przyjmowane są różne definicje wykorzystywania seksualnego, które dzielą się na społeczne, prawne i kliniczne (Izdebska, 2010). Z uwagi na cel niniejszego artykułu i omawianą w nim problematykę należy odwołać się do definicji klinicznych i prawnych. Zgodnie z definicją kliniczną opracowaną przez grupę ekspertów Światowej Organizacji Zdrowia (*World Health Organization, WHO*) wykorzystywanie seksualne to

zaangażowanie dziecka w aktywność seksualną, której nie jest on lub ona w stanie w pełni zrozumieć i udzielić na nią świadomej zgody, naruszająca prawo i obyczaje danego społeczeństwa. Z wykorzystywaniem seksualnym mamy do czynienia wtedy, gdy występuje ono pomiędzy dzieckiem a dorosłym lub dzieckiem i innym dzieckiem, jeśli te osoby ze względu na wiek bądź stopień rozwoju pozostają w stosunku opieki, zależności, władzy. Celem takiej aktywności jest zaspokojenie potrzeb innej osoby. (Mierzwińska-Lorencka, 2012)

Światowa Organizacja Zdrowia podkreśla, że wykorzystywanie seksualne może obejmować nakłanianie lub zmuszanie dziecka do udziału w czynnościach seksualnych, wykorzystywanie dziecka do prostytucji lub do produkcji przedstawiń i materiałów pornograficznych.

Definicje prawne odwołują się do opisów czynów zabronionych zawartych w Ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 1997 Nr 88 poz. 553 ze zm.; kk). W Kodeksie karnym wymieniono następujące aktywności seksualne, przed którymi przewidziano ochronę małoletnich:

- zgwałcenie małoletniego poniżej lat 15 (art. 197 § 3 pkt 2),
- obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczenie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzenie jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania (art. 200 § 1),
- prezentowanie małoletniemu poniżej lat 15 treści pornograficznych lub udostępnianie mu przedmiotów mających taki charakter albo rozpowszechnianie treści pornograficznych w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi (art. 200 § 3),
- prezentowanie małoletniemu poniżej lat 15 wykonania czynności seksualnej w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby (art. 200 § 4),

- prowadzenie reklamy lub działalności polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi małoletniemu poniżej lat 15 (art. 200 § 5),
- nawiązywanie kontaktu z małoletnim poniżej lat 15 za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 kk lub art. 200 kk oraz produkowania lub utrwalania treści pornograficznych (art. 200a § 1),
- składanie za pomocą systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej propozycji obcowania płciowego małoletniemu poniżej lat 15, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych i zmierzanie do realizacji tej propozycji (art. 200a § 2),
- propagowanie lub pochwalanie zachowania o charakterze pedofilskim (art. 200b),
- produkowanie, utrwalanie, sprowadzanie, przechowywanie, posiadanie, prezentowanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego w celu rozpowszechnienia (art. 202 § 3),
- utrwalanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego (art. 202 § 4),
- przechowywanie, posiadanie, uzyskiwanie dostępu do treści pornograficznych z udziałem małoletniego (art. 202 § 4a),
- produkowanie, rozpowszechnianie, prezentowanie, przechowywanie lub posiadanie treści pornograficznych przedstawiających wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej (art. 202 § 4b),
- uczestniczenie w celu zaspokojenia seksualnego w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego (art. 202 § 4c),
- nakłanianie małoletniego do uprawiania prostytucji lub do jej ułatwiania w celu osiągnięcia własnej korzyści majątkowej lub czerpanie korzyści majątkowej z uprawiania prostytucji przez małoletniego (art. 204 § 3).

Ponadto małoletni mogą być objęci ochroną przed przestępstwami przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, które dotyczą każdego pokrzywdzonego i nie zawierają w opisie czynu znamienia małoletniego poniżej lat 15 lub małoletniego. Wśród tych przestępstw należy wskazać: zgwałcenie (art. 197 kk), doprowadzenie do obcowania płciowego lub poddania się innej czynności seksualnej poprzez wykorzystanie bezradności innej osoby (art. 198 kk), doprowadzenie do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej poprzez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia (art. 199 kk), kazirodztwo (art. 201 kk) i doprowadzenie do uprawiania prostytucji poprzez podstęp, groźbą bezprawną, wykorzystanie stosunku zależności lub krytycznego położenia (art. 203 kk).

Z danych gromadzonych przez Ministerstwo Sprawiedliwości wynika, że w 2018 r. doszło do 1033¹ skazań za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, gdzie pokrzywdzonymi byli małoletni (Ministerstwo Sprawiedliwości, 2018). Statystyki dotyczące prawomocnych skazań stanowią jednak wąski obszar ujawnionej skali problemu. Przede wszystkim w tej kategorii znajdują się wyłącznie przypadki wykorzystywania seksualnego definiowanego w sensie prawnym, czyli opisane w ramach poszczególnych czynów zabronionych. Ponadto dzieci rzadko ujawniają wykorzystywanie seksualne, a z uwagi na trudności dowodowe nie zawsze dochodzi do skazania sprawcy (Beisert, Izdebska, 2012). Dużo szersze informacje na temat skali problemu są przedstawiane w wynikach badań retrospektywnych dotyczących doświadczeń wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie (Sajkowska, 2017). Z badań przeprowadzonych przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę wynika, że wykorzystywania seksualnego² doświadczyło 7% badanych, a kontakt seksualny przed ukończeniem 15 r.ż. z osobą dorosłą miało 2% badanych (Włodarczyk, Makaruk, Michalski, Sajkowska, 2018).

Z przytoczonych danych wynika, że wykorzystywanie seksualne stanowi poważny problem społeczny i prawny. Osoby pokrzywdzone przestępstwami przeciwko wolności seksualnej i obyczajności mogą doświadczać zarówno bezpośrednich, jaki i długofalowych konsekwencji tych czynów. W piśmiennictwie wśród konsekwencji bezpośrednich wskazuje się na objawy w sferach seksualnej, emocjonalnej, społecznej, poznawczej i somatycznej. Do konsekwencji bezpośrednich zalicza się objawy występujące w ciągu 2 lat od zdarzenia. Konsekwencje długofalowe mogą natomiast objawiać się nawet w dorosłym życiu i przejawiać w zaburzeniach emocjonalnych, somatycznych, dysocjacyjnych, seksualnych oraz interpersonalnych (Włodarczyk, 2016). Z uwagi na to, że doświadczenie wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie może mieć daleko idące skutki dla pokrzywdzonego, ustawodawca poszukuje i stara się wprowadzać nowe rozwiązania prawne w celu zwiększenia ochrony małoletnich oraz zmniejszenia liczby przestępstw popełnianych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności.

---

1 Art. 197 § 3 pkt 2 kk – 75 skazań, art. 200 § 1 kk – 585 skazań, art. 200 § 3 kk – 56 skazań, art. 200 § 4 kk – 27 skazań, art. 200a § 1 kk – 17 skazań, art. 200a § 2 kk – 139 skazań, art. 202 § 4 kk – 17 skazań, art. 202 § 4a kk – 108 skazań, art. 202 § 4b kk – 2 skazania, art. 204 § 2 kk – 7 skazań, nie wzięto pod uwagę 65 skazań z art. 202 § 3 kk, ponieważ w statystykach nie wyodrębniono, ile z nich wiązało się z udziałem małoletniego.

2 Respondenci byli pytani o niechciany dotyk ze strony znajomego dorosłego, ze strony nieznanego dorosłego i ze strony rówieśnika, komercyjne wykorzystywanie seksualne oraz kontakt seksualny przed 15 r.ż. z osobą dorosłą.

Jednym z celów obecnie prowadzonej polityki wobec sprawców przestępstw seksualnych jest wprowadzenie do systemu prawnego rozwiązań, które mają zapobiegać popełnieniu tego rodzaju przestępstw i zmniejszyć współczynnik recydywy wśród sprawców. W związku z tym polityka ta jest ukierunkowana na zwiększanie restrykcji wobec sprawców i udostępnienie społeczeństwu danych umożliwiających ich identyfikację. W opinii publicznej toczy się dyskusja na temat zasadności tego rodzaju polityki i ewentualnych skutków ubocznych jej prowadzenia w tym kierunku. Wśród negatywnych skutków takich rozwiązań wskazuje się na uniemożliwianie resocjalizacji sprawcy i jego integracji ze środowiskiem lokalnym, a w konsekwencji zwiększenie odsetka recydywy (Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 2016).

Celem niniejszego artykułu jest dokonanie przeglądu regulacji prawnych dotyczących ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym i ocena nowego elementu w systemie zapobiegania przestępczości seksualnej w postaci Rejestru z dostępem ograniczonym. Wejście w życie ustawy o rejestrze wywołało dyskusję wokół proporcjonalności wprowadzonych rozwiązań w kontekście dwóch dóbr – ochrony danych osobowych i prawa do prywatności sprawców oraz konieczności zapewnienia bezpieczeństwa potencjalnym małoletnim pokrzywdzonym. W dyskusji publicznej towarzyszącej wejściu w życie ustawy o rejestrze pojawiły się liczne głosy krytyczne. Zwracano uwagę zwłaszcza na konieczność zapewnienia sprawcom prawa do ochrony danych osobowych i prywatności, co umożliwi ich skuteczną resocjalizację i powrót do życia w społeczeństwie. Dyskusja skupiła się wokół Rejestru z dostępem publicznym i wątpliwości z nim związanych. W niniejszym artykule zostanie przedstawione, w jaki sposób rozwiązanie w postaci Rejestru z dostępem ograniczonym wypełniło znaczną lukę w systemie ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym.

EWOLUCJA PRAWA W OBSZARZE STANDARDÓW OCHRONY DZIECI PRZED WYKORZYSTYWANIEM SEKSUALNYM

Ewolucja systemu ochrony małoletnich przed wykorzystywaniem seksualnym przebiegała w polskim prawie w kilku etapach. Przedmiot ochrony był rozszerzany w ślad za rozwojem poziomu społecznej świadomości, danych naukowych na temat skali zjawiska i standardów ochrony wypracowanych na arenie międzynarodowej.

W Kodeksie Makarewicza (Dz.U. z 1932 r. Nr 60 poz. 571) w przypadku przestępstw seksualnych przedmiotem ochrony była moralność płciowa. W rozdziale XXXII Kodeksu zatytułowanym *Nierząd* znajdowały się dwa przepisy zapewniające ochronę małoletniego poniżej 15 r.ż. Penalizowane było dopuszczenie się czynu nierzadnego

wobec małoletniego poniżej lat 15 albo wobec osoby zupełnie lub częściowo pozbawionej zdolności rozpoznania czynu. W Kodeksie karnym z 1969 r. (Dz.U. z 1969 r. Nr 13 poz. 94) zaczęto inaczej postrzegać przedmiot ochrony, który określono jako *obyczajność płciową*. Rozdział XXIII zatytułowano *Przestępstwa przeciwko obyczajności*, ale zakres przedmiotu ochrony pozostał niezmieniony.

Zakres kryminalizacji czynów związanych z ochroną małoletnich przed wykorzystaniem seksualnym rozszerzono w 1997 r. W Kodeksie karnym przyjęto wówczas koncepcję wykorzystania seksualnego. Spowodowało to, że zaczęto używać pojęć *obcowania płciowego* i *innej czynności seksualnej*. Wprowadzone zmiany prawne były odzwierciedleniem rozwoju wiedzy na temat problemu wykorzystywania seksualnego i skali tego zjawiska. Rozwój koncepcji wykorzystania seksualnego przejawiał się w dostrzeżeniu przez ustawodawcę, że krzywdzenie seksualne dziecka może przybrać formę obcowania płciowego lub innej czynności seksualnej (Romańczuk-Grącka, Orłowska-Zielińska, 2016).

Wprowadzona w 2004 r. nowelizacja Kodeksu karnego (Dz.U. z 2004 r. Nr 69 poz. 626) w zakresie przestępstw seksualnych była konsekwencją podpisania przez Polskę Protokołu dodatkowego do Konwencji ONZ o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r., Wspólnego działania w sprawie seksualnego wykorzystywania dzieci z dnia 24 lutego 1987 r. i Konwencji Rady Europy w sprawie cyberprzestępczości z dnia 23 listopada 2001 r. (Filar, 2004). Podjęto działania mające na celu dostosowanie polskiego prawa do standardów międzynarodowych. W nowelizacji z 2005 r. ustawodawca zwiększył sankcję za popełnienie przestępstwa z art. 200 kk (Dz.U. z 2005 r. Nr 163 poz. 1363). Wprowadzono także dwa nowe typy kwalifikowane przestępstwa polegające na doprowadzeniu do wykorzystania seksualnego poprzez nadużycie stosunku zależności. Ponadto wprowadzono karalność posiadania, sprowadzania i przechowywania pornografii dziecięcej. Istotna zmiana została dokonana w obszarze środków karnych. Dodano art. 38 pkt 2a i 2b kk, który wprowadzał możliwość orzekania zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją i opieką nad małoletnimi. Wśród środków zabezpieczających w art. 95a kk przewidziano możliwość umieszczenia sprawcy w zakładzie zamkniętym lub skierowania go na leczenie ambulatoryjne (Romańczuk-Grącka, Orłowska-Zielińska, 2016). Na mocy nowelizacji z 2009 r. (Dz.U. 2009 Nr 206 poz. 1589) przewidziano odpowiedzialność karną za tzw. *grooming*, czyli nawiązywanie kontaktu z małoletnim za pomocą systemu teleinformatycznego w celu wykorzystania seksualnego.

Na arenie międzynarodowej standardy ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym zostały wyznaczone przez Konwencję Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach

seksualnych z dnia 25 października 2007 r. (Dz.U. 2015 poz. 608; dalej jako Konwencja z Lanzarote). Nowelizacja Kodeksu karnego z 2014 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 538) była związana z koniecznością dostosowania rozwiązań przyjętych w polskim systemie prawnym do wyznaczonych przez nią standardów. Konwencji z Lanzarote przyświecała idea stworzenia mechanizmów ochrony dzieci przed wykorzystywaniem. W jej preambule podkreślono, że

każde dziecko ma prawo do zapewnienia mu przez rodzinę, społeczeństwo oraz państwo takich środków ochrony, jakie są konieczne z uwagi na jego status jako osoby małoletniej, a seksualne wykorzystywanie dzieci, a zwłaszcza dziecięca pornografia oraz prostytutka, a także wszelkie formy niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, w tym przypadki czynów popełnianych za granicą, mają destrukcyjny wpływ na zdrowie dziecka i jego rozwój psychospołeczny.

W art. 4 przewidziano natomiast, że każde państwo podejmuje środki w celu zapobiegania wszelkim formom wykorzystania seksualnego. Ponadto wśród środków prewencyjnych wskazano na:

- a. promowanie wiedzy i zwiększenie świadomości w obszarze praw dziecka wśród profesjonalistów pracujących z małoletnimi, zwłaszcza pracowników służby zdrowia, opieki społecznej, placówek edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, organizujących wypoczynek dzieci (art. 5 ust. 1-2),
- b. podjęcie środków, dzięki którym zawody związane z regularnym kontaktem z dziećmi nie będą wykonywane przez osoby skazane za wykorzystywanie seksualne dzieci (art. 5 ust. 3),
- c. dostarczanie dzieciom w trakcie edukacji szkolnej informacji o zagrożeniach związanych z wykorzystywaniem seksualnym (art. 6),
- d. zapewnienie osobom, które uważają, że mogą popełnić przestępstwo przeciwko wolności seksualnej możliwości udziału w programach zapobiegawczych oraz umożliwienie dokonania oceny ryzyka popełnienia takiego przestępstwa (art. 7),
- e. organizowanie kampanii informacyjnych skierowanych do ogółu społeczeństwa na temat zjawiska wykorzystywania seksualnego (art. 8 ust. 1).

Warto również wspomnieć, że 22 stycznia 2014 r. weszła w życie Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, stwarzającymi zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2014 r. poz. 24), w której przewidziano możliwość stosowania nadzoru prewencyjnego oraz umieszczania sprawców w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym.

Analizując ewolucję zmian prawnych w obszarze przeciwdziałania przestępczości seksualnej, należy zauważyć, że z biegiem lat doszło do rozszerzenia kryminalizacji – obok wykorzystywania seksualnego pojawiły się nowe czyny związane z nawiązaniem kontaktu z małoletnim za pośrednictwem systemu teleinformatycznego i pornografią dziecięcą. Ustawodawca wprowadził także inne środki reakcji prawnokarnej, środki karne i zabezpieczające skierowane do sprawców z zaburzeniami preferencji seksualnej. Aktualne pozostają postulaty sformułowane przez Polskie Towarzystwo Seksuologiczne (2016) dotyczące wprowadzenia systemu wsparcia dla sprawców przestępstw seksualnych i powiązania go z Rejestrem Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym. System wsparcia powinien koncentrować się wokół organizacji terapii sprawców połączonej z prowadzeniem dozorów probacyjnego i postpenitencjarnego. W systemie brakuje również rozwiązań zaproponowanych w Konwencji z Lanzarote w postaci zapewnienia osobom, które uważają, że mogą popełnić przestępstwo przeciwko wolności seksualnej, możliwości udziału w programach zapobiegawczych i umożliwienie dokonania oceny ryzyka popełnienia takiego przestępstwa.

Można zauważyć, że problematyka związana z przestępstwami przeciwko wolności seksualnej jest objęta szczególnym zainteresowaniem ustawodawcy. Ochrona małoletnich przed wykorzystywaniem seksualnym jest jednym z głównych tematów polityki kryminalnej w Polsce. Należy zgodzić się z Krajewskim (2019), że działania podejmowane przez ustawodawcę w celu zapobiegania i zwalczania przestępczości seksualnej mogą niekiedy występować na równi z populizmem penalnym. Warto jednak podkreślić, że nie można przyjmować z góry założenia, że każde działanie podejmowane przez ustawodawcę w celu zapobiegania i zwalczania przestępczości seksualnej ma na celu osiągnięcie jedynie doraźnych korzyści politycznych.

REJESTRY SPRAWCÓW JAKO STRATEGIE ZAPOBIEGANIA PRZESTĘPSTWOM SEKSUALNYM WOBEC MAŁOLETNIICH NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH KRAJÓW

Bazy danych zawierające informacje o przestępstwach seksualnych funkcjonują w wielu krajach. Nie ma wypracowanego modelu funkcjonowania takiej bazy i jednolitych standardów jej prowadzenia. Poszczególne państwa regulują tę problematykę odmiennie, starając się wybrać jak najlepsze rozwiązania, które pomogłyby zapewnić dzieciom ochronę przed wykorzystywaniem seksualnym. W państwach, które zdecydowały się na wprowadzenie tego rodzaju rejestrów, były one w większości poddawane kontroli konstytucyjnej. Na temat rejestrów państw będących

sygnatariuszami Europejskiej Konwencji Praw Człowieka wypowiadał się także Europejski Trybunał Praw Człowieka (Gardel przeciwko Francji, Bouchacourt przeciwko Francji, M. B. przeciwko Francji, S. i Marper przeciwko Wielkiej Brytanii, Z. przeciwko Finlandii). Z analizy wskazanego orzecznictwa wynika, że tworzenie rejestrów sprawców przestępstw seksualnych dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy ustawa regulująca ich funkcjonowanie ingeruje w prawo człowieka, jakim jest prywatność, w sposób odpowiednio ograniczony. Ustawodawca musi przewidzieć w akcie normatywnym środki, które zapewnią zbieranie danych w celach wyłącznie istotnych, dane powinny być przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację jedynie osób, których dotyczą, i nie dłużej niż przez okres wymagany ze względu na taki cel, a także powinny zostać stworzone mechanizmy skutecznej ochrony tych danych (Sąd Apelacyjny w Gdańsku, 2018)

Pierwszy rejestr sprawców przestępstw seksualnych powstał w 1947 r. w Stanach Zjednoczonych. Rejestry były tworzone przez poszczególne stany, zawierały adresy osób skazanych za przestępstwa seksualne i były dostępne dla organów ścigania. W latach 90. podjęto prace nad stworzeniem regulacji ogólnokrajowych. W 1994 r. uchwalono *The Jacob Watterling Crimes Against Children and Sexually Violent Offender Registration Act* (Morawska, 2004). Wraz z rozwojem działań ukierunkowanych na zwalczanie przestępczości seksualnej w 1996 r. Kongres nałożył na władze stanowe obowiązek poddawania do publicznej wiadomości danych zamieszczonych w rejestrze. Nowelizacje były wprowadzane na fali kolejnych tragicznych przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci (Sakowicz, 2012). W ramach nowelizacji z 1996 r., nazywanej prawem Morgan, nałożono na osoby skazane za przestępstwa seksualne obowiązek rejestrowania się w jednostce policji po każdej zmianie miejsca zamieszkania. Dodatkowo wprowadzono zasadę informowania społeczności lokalnej o pojawieniu się w okolicy osoby skazanej za przestępstwo seksualne. Sposób powiadamiania społeczności lokalnej różnił się w poszczególnych stanach. Najbardziej restrykcyjne rozwiązanie przyjęto w stanie Oregon. Społeczność informowano poprzez umieszczenie w oknach sprawcy informacji o skazaniu za przestępstwo seksualne (Morawska, 2004). Warto podkreślić, że rejestry sprawców z dostępem publicznym były właściwe dla prawa Stanów Zjednoczonych. W Europie nie praktykowano tego rodzaju rozwiązań, polski rejestr z dostępem publicznym jest pierwszym tego rodzaju rozwiązaniem w tym regionie. W 1996 r. powstała baza FBI pod nazwą *National Sex Offender Registry* (NSOR). Celem tego rozwiązania było ułatwienie prowadzenia nadzoru nad sprawcami, którzy opuszczali zakłady karne (Maroń, 2019).

W Wielkiej Brytanii funkcjonuje *Violent and Sex Offenders Register*. Rejestr ma charakter poufny, dostęp do niego mają wyłącznie pracownicy wymiaru sprawiedliwości

i służby więziennej oraz kuratorzy. Czas, na który dane sprawcy są umieszczane w rejestrze, zależy od wysokości orzeczonej kary. Osoba, której dane zostały umieszczone w rejestrze, ma obowiązek informować policję o zamiarze opuszczenia państwa lub o zmianie miejsca pobytu na jego terenie trwającej dłużej niż 7 dni. Należy podkreślić, że w Wielkiej Brytanii funkcjonuje dodatkowy urząd państwowy w postaci *Independent Safeguarding Authority*, który prowadzi bazę osób stwarzających zagrożenie dla ogólnie rozumianego bezpieczeństwa dzieci. Urząd ten wydaje zaświadczenia umożliwiające podjęcie pracy z dziećmi (Sakowicz, 2012).

We Francji od 2004 r. funkcjonuje *Fichier judiciaire automatisé des auteurs d'infractions sexuelles* (FIJAIS). Celem tego rejestru jest zapobieganie przestępczości seksualnej oraz ułatwienie identyfikacji i lokalizacji sprawców. Prowadzenie rejestru jest nadzorowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Rejestr nie jest ograniczony do sprawców przestępstw seksualnych. Gromadzi się w nim dane również na temat sprawców bestialskich morderstw i tortur. Rejestr francuski pozwala na umieszczenie danych osób, które zostały skazane przed wejściem w życie przepisów wprowadzających FIJAIS. Zdaniem francuskiego Sądu Najwyższego takie rozwiązanie jest dopuszczalne. Wpis do rejestru nie stanowi kary, ale ma pełnić funkcję zabezpieczającą (Sakowicz, 2012).

Praktyka poddawania kontroli konstytucyjnej i kontroli ETPCZ przepisów regulujących funkcjonowanie rejestrów pokazuje, że stworzenie takiej bazy danych, która spełniałaby warunek proporcjonalności między prawem sprawcy do ochrony danych osobowych i prywatności a prawem dziecka do zapewnienia maksymalnej ochrony przez wykorzystywaniem, nie jest zadaniem łatwym. Wprowadzenie do porządku prawnego takich rozwiązań samo w sobie prowadzi do konfliktu dóbr. Wydaje się, że wypracowanie kierunków funkcjonowania tego rodzaju rejestrów również na gruncie polskim będzie zależało od praktyki orzeczniczej. W tym miejscu należy zauważyć, że pojawiają się pierwsze orzeczenia, w których sądy polskie kwestionują zgodność niektórych przepisów ustawy o rejestrze z Konwencją praw człowieka i podstawowych wolności oraz Konstytucją. Zastrzeżenia te dotyczą w znacznej mierze funkcjonowania Rejestru z dostępem publicznym. Jako przykład można wskazać tezę sformułowaną przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku, który w postanowienie z dnia 27 czerwca 2018 r. (sygn. II AKz 160/18) doszedł do wniosku, że art. 6 ust. 2 i art. 11, 16 i 18 ustawy o rejestrze pozostają w kolizji z obowiązującymi w Polsce i mającymi przed nimi pierwszeństwo uregulowaniami prawa międzynarodowego, w tym art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Przepisy, których zastosowania w rozpatrywanej sprawie odmówił Sąd Apelacyjny w Gdańsku, regulują zakres danych gromadzonych w rejestrze publicznym (art. 6

ust. 2 ustawy o rejestrze), udostępnianie bez ograniczeń danych zgromadzonych w rejestrze publicznym na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Sprawiedliwości (art. 16 ustawy o rejestrze), obowiązek zgłaszania faktycznego adresu pobytu w jednostce policji przez osoby wpisane do rejestrów (art. 11 ustawy o rejestrze), wykreślenie danych z rejestrów (art. 18 ustawy o rejestrze). Również Sąd Najwyższy wyraził wątpliwości co do zgodności z Konstytucją art. 29 i 30 ustawy o rejestrze w zakresie, w jakim do rejestru wpisywane są dane osób, wobec których wydano orzeczenie przed wejściem w życie ustaw o rejestrze. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 2 kwietnia 2019 r. (sygn. akt V kk 9/19) sformułował następujący pogląd:

To uregulowanie – jeżeli rozumieć je jako nakaz umieszczania danych w obu bazach danych, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy (Rejestr z dostępem ograniczonym, Rejestr publiczny) – może nasuwać wątpliwości co do jego zgodności z Konstytucją RP, a w szczególności z jej art. 2 w aspekcie zakazu wstecznego stosowania prawa, bo przewiduje stosowanie ustawy do sprawców, którzy dopuścili się przestępstwa w czasie, kiedy ustawa jeszcze nie obowiązywała.

Problematyka obligatoryjnego wpisu do Rejestru publicznego danych osobowych osób skazanych prawomocnymi wyrokami za przestępstwa na tle seksualnym popełnione w czasie, kiedy ustawa ta nie obowiązywała, będzie także przedmiotem postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Postępowanie w tym przedmiocie zostało zainicjowane przez Wojskowy Sąd Garnizonowy we Wrocławiu, który skierował dwa pytania prawne. Sprawa została zarejestrowana w Trybunale pod sygnaturą P 1/20 i czeka na dalsze rozpoznanie.

Analizując historię wprowadzania rejestrów w innych państwach i późniejszą aktywność sądów w zakresie określenia standardów ich funkcjonowania, można stwierdzić, że wątpliwości, które pojawiają się co do zgodności z Konstytucją i aktami prawa międzynarodowego, są nieuniknione. Należy jednak docenić wysiłki ustawodawcy w kierunku zapewnienia dzieciom szerszej ochrony prawnej. Wydaje się, że pewne zmiany w funkcjonowaniu Rejestru publicznego są nieuniknione i tak jak w innych państwach kierunki tych zmian zostaną wypracowane w praktyce orzeczniczej.

REJESTR SPRAWCÓW PRZESTĘPSTW NA TLE SEKSUALNYM – ANALIZA WPROWADZONYCH REGULACJI NA GRUNCIE PRAWA POLSKIEGO

W ustawie o rejestrze określono środki ochrony, których celem jest przeciwdziałanie zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym. Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 tej ustawy przestępczość na tle seksualnym obejmuje przestępstwa popełnione przeciwko wolności seksualnej, które są określone w rozdziale XXV Kodeksu karnego. Z tego katalogu wyłączono art. 201 (kazirodstwo, chyba że zostało popełnione na szkodę małoletniego pokrzywdzonego) i art. 202 § 1, § 3, § 4a, § 4b, § 4c kk (prezentowanie, utrwalanie, przechowywanie, rozpowszechnianie treści pornograficznych z udziałem małoletniego). Wskazany w ustawie cel w postaci przeciwdziałania zagrożeniu przestępczością na tle seksualnym ma być realizowany poprzez wskazane w art. 3 ustawy o rejestrze środki ochronne, czyli:

- a. utworzenie Rejestru Sprawców Przepępstw na Tle Seksualnym;
- b. nałożenie na pracodawców i innych organizatorów w obszarze działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi obowiązku weryfikowania osób mających mieć kontakt z małoletnimi pod kątem figurowania w stworzonym Rejestrze;
- c. utworzenie policyjnej mapy zagrożeń przestępczością na tle seksualnym.

Rejestr Sprawców Przepępstw na Tle Seksualnym składał się pierwotnie z dwóch części, tj. rejestru z dostępem ograniczonym i rejestru publicznego. Dnia 26 września 2019 r. weszła w życie Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do Spraw wyjaśniania czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 (Dz.U. 2019 poz. 1820; dalej jako ustawa o komisji). Na skutek wejścia w życie ustawy o komisji doszło do nowelizacji ustawy o rejestrze i wprowadzenia trzeciego rodzaju bazy, tj. rejestru osób, wobec których postanowienie o wpisie wydała Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków skierowanych przeciwko wolności seksualnej małoletnich poniżej 15 r.ż. (Katana, 2020). Do tego rejestru nie dokonano jeszcze żadnego wpisu, ponieważ mimo że ustawa o komisji weszła już w życie, to do dzisiaj nie został powołany jej skład. Rejestr osób, wobec których postanowienie o wpisie wydała Komisja, jest więc pusty i nie funkcjonuje.

W Rejestrze z dostępem ograniczonym umieszczane są dane sprawców w sprawach o przestępstwa wymienione w art. 2 ustawy o rejestrze, którzy: zostali prawomocnie skazani, przeciwko którym prawomocnie warunkowo umorzono

postępowanie karne, wobec których prawomocnie orzeczono środki zabezpieczające, są nieletni i orzeczono wobec nich środki wychowawcze, poprawcze lub wychowawczo-lecznicze. W Rejestrze z dostępem ograniczonym umieszcza się szeroki zakres danych, które pobierane są z Krajowego Rejestru Karnego. Wśród tych danych znajdują się dane identyfikujące osobę, tj. nazwisko, imię, nazwisko rodowe, płeć, data i miejsce urodzenia, imiona rodziców, obywatelstwo, nazwisko rodowe matki, miejsce zamieszkania, PESEL, wizerunek twarzy i adres zameldowania. Kolejny pakiet danych o osobach ujętych w rejestrze dotyczy popełnionego czynu i trwającego postępowania i obejmuje oznaczenie organu, który wydał orzeczenie, sygnaturę sprawy, datę wydania i uprawomocnienia się orzeczenia, datę i miejsce popełnienia czynu, kwalifikację prawną czynu, informację o wieku małoletniego pokrzywdzonego. W Rejestrze z dostępem ograniczonym umieszcza się także dane dotyczące kar, środków karnych, środków zabezpieczających, środków związanych z poddaniem sprawcy próbie.

W Rejestrze publicznym zamieszcza się węższy zakres danych. Nie umieszcza się imion rodziców, nazwiska rodowego matki, numeru PESEL ani wieku małoletniego pokrzywdzonego. Zamiast miejsca zamieszkania i adresu zameldowanie umieszczana jest jedynie miejscowość, w której sprawca przebywa.

Dane sprawców umieszczane są w Rejestrze publicznym i w Rejestrze z dostępem ograniczonym obligatoryjnie. Ustawodawca przewidział jednak sytuacje, w których dane mogą nie zostać umieszczone w rejestrach. Zgodnie z art. 9 ustawy o rejestrze sąd może wydać orzeczenie o niedokonywaniu wpisu. W przypadku Rejestru z dostępem ograniczonym takie orzeczenie może zapaść, gdy sąd uzna, że przemawia za tym ochrona życia prywatnego, ważny interes pokrzywdzonego lub wywołanie niewspółmiernych skutków dla sprawcy. W odniesieniu do Rejestru publicznego taką przesłanką może być wyłącznie dobro małoletniego pokrzywdzonego. W doktrynie podnoszone jest stanowisko, że przesłanki te zostały określone zbyt ogólnie. W pewnym stopniu występują one w każdym przypadku, a ustawodawca pozostawił orzekanie o umieszczeniu danych w rejestrach w gestii sądu (Krajewski, 2019).

Wątpliwości budzi celowość umieszczania w rejestrach danych sprawców nieletnich. W trakcie prac legislacyjnych zastrzeżenia co do takiego rozwiązania wyrażał Prokurator Generalny w opinii z dnia 26 stycznia 2016 r. (Prokurator Generalny, 2016). We wskazanej opinii podkreślono, że umieszczanie w rejestrach danych sprawców nieletnich godzi w ustawowy cel postępowania readaptacyjnego nieletnich i może spowodować nieodwracalne skutki dla ich psychiki.

W doktrynie podnoszony jest pogląd, że ustawodawca nie wprowadził rozwiązań, które chroniłyby dane osób ujawnionych w Rejestrze z dostępem ograniczonym

przed nieuprawnionym dostępem (Wolska-Bagińska, Bagiński, 2018). Z takim stanowiskiem nie sposób się zgodzić. Ustawodawca przewidział taką ochronę na trzech poziomach. Po pierwsze dostęp do danych umieszczonych w rejestrze mają podmioty enumeratywnie wymienione w art. 12 ustawy o rejestrze. Najwięcej wątpliwości budzi uzyskiwanie danych przez pracodawców i organizatorów dopuszczających osoby do działalności związanej z wychowywaniem, edukacją, wypoczynkiem oraz leczeniem małoletnich lub opieką nad nimi. Ustawodawca również w tym przypadku przewidział rozwiązania stanowiące drugi poziom ochrony interesu osób, których dane zamieszczono w rejestrze. Zgodnie z art. 19 ustawy o rejestrze informacje uzyskiwane z Rejestru z dostępem ograniczonym mogą być wykorzystywane wyłącznie do celów postępowania, w związku z którym się o nie zwrócono. W przypadku pracodawców i organizatorów, którzy dopuszczają osoby do szeroko rozumianego kontaktu z dziećmi, celem uzyskiwania informacji jest ochrona małoletnich. Ustawodawca – dokonując ważeń dóbr w postaci prawa do prywatności osoby skazanej za przestępstwo seksualne oraz możliwości weryfikowania osób pracujących z dziećmi, a co za tym idzie zapewnienia standardu braku sprawców przestępstw w miejscu przebywania dzieci – uznał, że ważniejsze jest drugie z tych dóbr. Trzeci poziom ochrony praw osób wpisanych do Rejestru z dostępem ograniczonym został zapewniony poprzez wprowadzone przepisy karne. Zgodnie z art. 24 ustawy o rejestrze osoba, która – nie będąc do tego uprawnioną – uzyskuje dane z Rejestru z dostępem ograniczonym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. W piśmiennictwie podnoszony jest pogląd że ustawodawca powinien rozważyć wprowadzenie dodatkowego poziomu ochrony, polegającego na stosowaniu procedury weryfikowania podstawy faktycznej zapytania kierowanego przez podmioty prywatne, tj. ustalenia, czy osoba, która ma być sprawdzona, rzeczywiście ubiega się o pracę z dziećmi. Tego rodzaju procedura weryfikacyjna pozwoliłaby zapobiec niebezpieczeństwu niekontrolowanego dostępu (Wolska-Bagińska, 2018).

Istota i celowość wprowadzenia obowiązku sprawdzania osób mających mieć kontakt z dziećmi nie budzi wątpliwości. Wprowadzony obowiązek należy ocenić pozytywnie z punktu widzenia ochrony małoletnich pokrzywdzonych przed wykorzystywaniem seksualnym (Podlewska, Szredzińska, Włodarczyk, 2019). Można zastanawiać się, czy słuszne było wprowadzenie odrębnego rejestru i czy cel, któremu ma służyć, nie mógł zostać zrealizowany w inny sposób, np. poprzez wprowadzenie obowiązku przedstawiania zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego (KRK). Samą ideę należy ocenić jednak jako słuszną.

OBOWIĄZKI PRACODAWCÓW I INNYCH ORGANIZATORÓW W ZAKRESIE DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZANEJ Z WYCHOWANIEM, EDUKACJĄ, LECZENIEM ORAZ OPIEKĄ NAD MAŁOLETNIAMI

Pracodawcy i inni organizatorzy przedsięwzięć z udziałem dzieci dzięki uzyskaniu informacji z Rejestru z dostępem ograniczonym mogą ustalić, z kim mają do czynienia przed dopuszczeniem takiej osoby do kontaktu z dziećmi. Zgodnie z art. 3 ust 3 Konwencji o prawach dziecka

Państwa – Strony czuwają, aby instytucje, służby oraz inne jednostki odpowiedzialne za opiekę lub ochronę dzieci dostosowały się do norm ustanowionych przez kompetentne władze, w szczególności w dziedzinach bezpieczeństwa, zdrowia, jak również dotyczących właściwego doboru kadr tych instytucji oraz odpowiedniego nadzoru.

Rozwiązania wprowadzone ustawą o rejestrze urzeczywistniają przestrzeganie prawa dziecka do najlepszego zabezpieczenia jego interesów.

Zgodnie z nowymi regulacjami pracodawca lub organizator dopuszczający do działalności związanej z wychowywaniem, edukacją, wypoczynkiem lub leczeniem małoletnich czy opieką nad nimi bez uzyskania o kandydacie informacji z Rejestru z dostępem ograniczonym podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 1000 zł. Tej samej karze podlega osoba, która dopuszcza do pracy lub innej działalności związanej z kontaktem z małoletnimi, wiedząc, że dane kandydata znajdują się w Rejestrze z dostępem ograniczonym. Katalog osób, które są poddawane sprawdzeniu, został określony tak, aby jak najlepiej chronić interes małoletnich. Jako przykłady osób, które będą podlegały sprawdzeniu, można wskazać wolontariuszy, praktykantów, rehabilitantów, kierowców szkolnych busów, instruktorów sportu, pilotów wycieczek, osoby pracujące w salach zabaw i pracowników organizacji pozarządowych. Obowiązek sprawdzenia w Rejestrze z dostępem ograniczonym nie dotyczy jedynie rodziny małoletniego lub osoby znanej rodzicom małoletniego osobiście, jeżeli osoba taka będzie wykonywała obowiązki w stosunku do ich własnych dzieci lub dzieci znajomych.

Przed wprowadzeniem Ustawy o rejestrze obowiązek weryfikowania osób pracujących z dziećmi był znacznie ograniczony i rozproszony w poszczególnych ustawach. Zgodnie z art. 9 ust. 4 Karty Nauczyciela stosunek pracy mógł zostać nawiązany z nauczycielem, który nie był skazany prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo. Warunek ten był weryfikowany przez obowiązek przedstawienia dyrektorowi szkoły przed nawiązaniem stosunku pracy informacji z KRK (art. 9a ust. 8A Karty Nauczyciela). Również kandydaci na kierowników i wychowawców wypoczynku

są zobowiązani do przedstawienia organizatorowi wypoczynku informacji z KRK (art. 92p ust. 8 pkt 1 Karty Nauczyciela). Zgodnie z art. 92p ust. 1 pkt 1 oraz art. 92p ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela kierownikiem i wychowawcą wypoczynku nie może być osoba karana za umyślne przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu, przestępstwo przeciwko rodzinie i opiece. Na gruncie Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. Nr 149, poz. 887) wymóg niekaralności za przestępstwa umyślne postawiono wobec asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz osób:

- pracujących z dziećmi w placówkach wsparcia dziennego,
- pełniących funkcję rodziny wspierającej,
- pełniących funkcję rodziny zastępczej lub prowadzących rodzinny dom dziecka,
- zatrudnionych do pomocy w rodzinnym domu dziecka,
- pracujących z dziećmi w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

W polskim systemie zapobiegania przestępczości seksualnej brakowało standardu, zgodnie z którym każda osoba pracująca z dziećmi musi być sprawdzona pod względem wcześniejszego popełnienia przestępstwa seksualnego. W niektórych miejscach taki standard był przyjmowany jako dobra praktyka. Należy nadmienić, że zgodnie z wytycznymi zawartymi w Konwencji z Lanzarote w miejscu, gdzie przebywają dzieci, nie mogą pracować osoby skazane za przestępstwa seksualne. Z doświadczenia zawodowego autorki niniejszego artykułu i kontaktu z rodzicami dzieci pokrzywdzonych przestępstwami seksualnymi wynika, że osoby skazane za przestępstwa seksualne mimo orzeczonego zakazu pracy z dziećmi podejmowały pracę w tym obszarze. Należy zauważyć, że wymóg niekaralności obejmował jedynie część osób pracujących z dziećmi. System ten nie był szczelny, poszczególne instytucje sprawdzały niekaralność jedynie wskazanych w ustawach kategorii pracowników. Poza obowiązkiem sprawdzania znajdowali się pracownicy świadczący usługi dla dzieci w branżach sportowej, edukacyjnej, opiekuńczej i zdrowotnej. Nie weryfikowano, czy w tych miejscach nie pracują osoby, które zagrażają bezpieczeństwu dzieci. Jeden z podstawowych standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem nie był przestrzegany.

Mając na uwadze powyższą analizę, należy zauważyć, że przed wejściem w życie ustawy o rejestrze standard wskazany w Konwencji z Lanzarote był realizowany w bardzo ograniczonym zakresie, obecnie standard ten zapewnia szerszy poziom ochrony. Na uwagę zasługuje to, że dane z Rejestru z dostępem ograniczonym udostępniane są nieodpłatnie. Dzięki takiemu rozwiązaniu ustawodawca umożliwił uniknięcie dodatkowych barier i obowiązków w związku z uzyskiwaniem danych.

POLICYJNA MAPA ZAGROZEŃ PRZESTĘPSTWAMI NA TLE SEKSUALNYM

Policyjna mapa zagrożeń przestępstwami na tle seksualnym ma służyć do zamieszczenia informacji o przestępstwach przeciwko wolności seksualnej popełnionych w danym roku bieżącym i w ciągu dwóch lat poprzednich. Celem tego rozwiązania miało być zobrazowanie na mapie zagrożenia przestępczością na tle seksualnym. Mapa jest powszechnie dostępna na stronie internetowej Komendy Głównej Policji. Obecnie³ w policyjnej mapie zagrożeń przestępstwami na tle seksualnym sklasyfikowano 23 604 osoby. Na tej podstawie na mapie przedstawiona jest skala występowania zagrożenia na danym obszarze. Istnieje możliwość zweryfikowania liczby przestępców seksualnych przebywających na terenie danej miejscowości, gminy, powiatu lub województwa. Mapa miała dać rodzicom narzędzie, którego potrzebowali, aby chronić dzieci w obliczu zagrożenia. Wprowadzone rozwiązanie wydaje się jednak mało efektywne. Rodzice musieliby codziennie sprawdzać, czy w pobliżu miejsca zamieszkania pojawiło się jakieś nowe zagrożenie (Krajewski, 2019). Należy również zauważyć, że nie wszyscy sprawcy przestępstw seksualnych mają stwierdzone zaburzenia w postaci pedofilii. Osoby z tym zaburzeniem stanowią mniejszość (5–25%) wśród sprawców przestępstw seksualnych wobec małoletnich (Szukalska, 2019). Pozostali sprawcy to osoby, dla których czynność seksualna z dzieckiem miała charakter zastępczy. W Stanach Zjednoczonych najgroźniejszych sprawców przestępstw na tle seksualnym określa się mianem *drapieżników seksualnych* – można by zastanawiać się nad wykorzystaniem mapy w odniesieniu do tego typu sprawców. Wydaje się jednak, że gdyby nawet przyjąć takie zawężenie i przedstawiać na mapie miejsce pobytu najgroźniejszych sprawców, to rozwiązanie w postaci mapy zagrożeń w dalszym ciągu byłoby mało efektywne.

PODSUMOWANIE

Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Konwencji z Lanzarote w miejscu, gdzie przebywają dzieci nie mogą pracować osoby skazane za przestępstwa seksualne. Rejestr z dostępem ograniczonym jest rozwiązaniem, które umożliwia realizację tego standardu i zwiększenia bezpieczeństwa dzieci. W niniejszym artykule wskazano, w jaki sposób wprowadzone rozwiązania – choć nieidealne i w przyszłości zapewne

---

³ Stan na 3 kwietnia 2020 r.

weryfikowane i doprecyzowane w ramach praktyki orzeczniczej – wypełniło lukę w systemie ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym.

E-mail autorki: paulina.maslowska@fdds.pl.

BIBLIOGRAFIA

- Beisert, M., Izdebska, A. (2012). Wykorzystywanie seksualne dzieci. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 11(2), 48–66.
- Filar, M. (2004). Nowelizacja kodeksu karnego w zakresie tzw. przestępstw seksualnych. *Prokuratura i Prawo*, 11–12, 21–34.
- Helsińska Fundacja Praw Człowieka. (2016). Opinia Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do rządowego projektu ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (druk nr 189). Pobrane z <https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/02/Opinia-HFPC-do-rz%C4%85dowegoprojektu-ustawy-o-przeciwdzia%C5%82aniu-zagro%C5%BCeniomprzest%C4%99pczo%C5%9Bci%C4%85-na-tle-seksualnym.pdf>.
- Izdebska, A. (2010). Problem wykorzystywania seksualnego dzieci. W: M. Sajkowska (red), *Dziecko wykorzystywane seksualnie. Diagnoza, interwencja, pomoc psychologiczna* (s. 9-20). Warszawa: Fundacja Dzieci Niczyje.
- Katana, K. (2019). „Komisja ds. Pedofilii” jako niewłaściwa odpowiedź na przypadki krzywdzenia. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 18(4), 144–174.
- Krajewski, R. (2019). Rejestr sprawców przestępstw seksualnych. *Przegląd Sądowy*, 11–12, 74–89.
- Maroń, G. (2019). Instytucja rejestru przestępców seksualnych w porządku prawnym Stanów Zjednoczonych. *Prokuratura i Prawo*, 4, 20–53.
- Mierzwińska-Lorencka, J. (2012). *Karnoprawna ochrona dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Ministerstwo Sprawiedliwości. (2018). *Prawomocne skazania osób dorosłych z oskarżenia publicznego – czyn główny*. Pobrane z <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>.
- Morawska, A. (2004). Strategie postępowania ze sprawcami przestępstw seksualnych wobec dzieci na przykładzie wybranych krajów. W: M. Sajkowska (red.), *Wykorzystywanie seksualne dzieci. Teoria badania praktyka* (s. 154–171). Warszawa: Fundacja Dzieci Niczyje.

- Podlewska, J, Szredzińska, R., Włodarczyk, J. (2019). *Analiza polskiego systemu ochrony dzieci przed krzywdzeniem*. Warszawa: Fundacja Dajemy Dzieciom Się.
- Polskie Towarzystwo Seksuologiczne. (2016). Stanowisko Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego w sprawie projektu ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i projektów aktów wykonawczych do w/w ustawy (zawartych w Druku sejmowym Sejmu VIII kadencji nr 189). Pobrane z <http://pts-seksuologia.pl/sites/strona/50/uchwala-zarzadu-glownego-polskiego-towarzystwa-seksuologicznego-z-dnia-22012016r>.
- Romańczuk-Grącka, M., Orłowska-Zielińska, B. (2016). Przeciwdziałanie pedofilii w polskim systemie prawnym – ujęcie ewolucyjne. W: P. Herbowski, W. Krawczyk, D. Słapczyńska, A. Zalewska (red.), *Przestępstwa seksualne. Ujęcie psychologiczne, prawne i kryminalistyczne*. Warszawa: Difin.
- Sajkowska, M. (2017). Wykorzystywanie seksualne dzieci. W: M. Sjkowska (red.), *Dzieci się liczą 2017. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa i rozwoju dzieci w Polsce* (s. 232–250). Warszawa: Fundacja Dajemy Dzieciom Się.
- Sakowicz, A. (2012) Rejestr sprawców przestępstw seksualnych jako sposób ich kontroli. Uwagi na tle rozwiązań wybranych państw obcych oraz Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. *Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu*, 4(36), 11–17.
- Włodarczyk, J. (2016). *Wykorzystywanie seksualne w dzieciństwie a konsekwencje w życiu dorosłym. Raport z badań*. Warszawa: Fundacja Dajemy Dzieciom Się.
- Włodarczyk, J., Makaruk, K., Michalski, P., Sajkowska, M. (2018). *Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci. Raport z badań*. Warszawa: Fundacja Dajemy Dzieciom Się.
- Wolska-Bagińska, A., (2018). Ochrona praw i wolności nieletniego a Rejestr Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym, *Palestra*, 9, 63–69.
- Wolska-Bagińska, A., Bagiński, Ł. (2018). Rejestr Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym. *Przedsiębiorstwo i Prawo*, 3, 45–55.
- Prokurator Generalny. (2016). Opinia z dnia 26 stycznia 2016 r. Prokuratora Generalnego do druku nr 189, PG VII G 025.7.2016.
- Uzasadnienie do projektu ustawy o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, wobec małoletniego poniżej lat 15. (2019). Druk Sejmu VIII Kadencji nr 3663.

AKTY PRAWNE

- Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzona w Lanzarote dnia 25 października 2007 r. (Dz.U. 2015 poz. 608).
- Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 Nr 120 poz. 526).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1932 r., Nr 60 poz. 571).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 lutego 2017 r. w sprawie określenia trybu i sposobu przekazywania danych do Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym (Dz.U. 2017 poz. 238).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 lipca 2017 r. w sprawie trybu, sposobu i zakresu uzyskiwania i udostępniania informacji z Rejestru z dostępem ograniczonym oraz sposobu zakładania konta użytkownika (Dz.U. 2017 poz. 1561).
- Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. - Kodeks karny (Dz.U. z 1969 r. Nr 13 poz 94).
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela. (Dz.U. 1982 Nr 3 poz. 19).
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 969).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny. (Dz.U. 1997 Nr 88 poz. 553).
- Ustawa z dnia 18 marca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2004 r. Nr 69 poz. 626).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2005 r. Nr 163 poz. 1363).
- Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2009 Nr 206 poz. 1589).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. Nr 149 poz. 887).
- Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, stwarzającymi zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2014 r. poz. 24).
- Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r. poz. 538).

Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U. 2016 poz. 862).

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 (Dz.U. 2019 poz. 1820).

SEX OFFENDERS REGISTRY WITH RESTRICTED ACCESS IN SEX CRIME PREVENTION SYSTEM

The Act on Prevention of Risks of Sexual Crime came into force on October 1 2017 . The act provoked a discussion. It was discussed whether the introduced solutions are proportional. Two aspects were analyzed – rights to privacy of offenders and child safety. The discussion focused on the register with public access and related doubts. Aspects related to the restricted access register were omitted. According to the guidelines contained in the Lanzarote Convention, persons convicted of sexual offenses cannot be in the place where the children are staying. A register with restricted access allows this standard to be implemented. The introduced solution filled a gap in the system of protecting children against sexual abuse.

KEYWORDS

REGISTER OF PERPETRATORS OF SEXUAL OFFENSES, SEXUAL ABUSE, PROTECTION OF MINORS, OBLIGATIONS OF EMPLOYERS

Cytowanie:

Masłowska, P. (2020). Rejestr z dostępem ograniczonym jako element systemu zapobiegania przestępczości seksualnej. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 19(2), 214–234.

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa–Użycie niekomercyjne–Bez utworów zależnych 3.0 Polska.

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.mis.gov.pl

FUNDUSZ
SPRAWIEDLIWOŚCI

Sfinansowano ze środków – Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości